

POLSKA AKADEMIA NAUK
INSTYTUT HISTORII

KWARTALNIK HISTORYCZNY

Rocznik CXVI

Nr 3

POLSKA AKADEMIA NAUK
INSTYTUT HISTORII

KWARTALNIK HISTORYCZNY

Założony przez Xawerego Liskego
w 1887 roku

ROCZNIK CXVI
2009

3

WYDAWNICTWO NAUKOWE *Semper*
Warszawa 2009

Publikacja dofinansowana przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego

KOMITET REDAKCYJNY

Marian Biskup, Richard Butterwick, Stanisław Bylina,
Dorota Dukwicz (sekretarz), Jerzy Dygdała, Marian Dygo, Jerzy Eisler (zastępca
redaktora), Magdalena Hulas, Maciej Janowski (zastępca redaktora),
Tomasz Jurek, Tomasz Kizwalter, Wojciech Kriegseisen (redaktor),
Roman Michałowski (zastępca redaktora), Michael G. Müller, Borys W. Nosow,
Andrzej Nowak, Henryk Samsonowicz, Jerzy Strzelczyk, Włodzimierz Suleja,
Romuald Wojna

ADRES REDAKCJI

Instytut Historii PAN
00-272 Warszawa, Rynek Starego Miasta 29/31, tel. (+48 22) 831 02 61
e-mail: kh@ihpan.edu.pl
http://www.semper.pl/kwartalnik_historyczny/kh/

Adiustacja: Bogusława Pilch

© Copyright by

Instytut Historii Polskiej Akademii Nauk and Wydawnictwo Naukowe *Semper*
Warszawa 2009

© All right reserved. No part of this book may be reproduced,
stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means
without the prior permission of the publishers,
Instytut Historii Polskiej Akademii Nauk and Wydawnictwo Naukowe *Semper*

© Wszelkie prawa zastrzeżone. Przedruk lub odtwarzanie fragmentów tej
publikacji w mediach każdego rodzaju wymaga pisemnego zezwolenia
Instytutu Historii Polskiej Akademii Nauk
oraz Wydawnictwa Naukowego *Semper*

PL ISSN 0023-5903
Nr indeksu 363103

Wydawnictwo Naukowe *Semper*

Redakcja i Studio Graficzne
ul. Mariensztat 8
00-302 Warszawa
tel./fax: 22 538 92 03
e-mail: redakcja@semper.pl

Dział handlowy i księgarnia:
ul. Bednarska 20a
00-321 Warszawa
tel./fax: 22 828 49 73
e-mail: handlowy@semper.pl

<http://www.semper.pl>
<http://semper.istore.pl>

SPIS TREŚCI

Andrzej Dziubiński, Ucieczki galerników, Polaków i Rusinów, z niewoli tureckiej w pierwszej połowie XVII w.	5
Jacek Burdowicz-Nowicki, Pierwsze negocjacje dyplomatyczne między Piotrem I a Augustem II — zabiegi Christopha Dietricha von Bose u moskiewskiego wielkiego poselstwa o interwencję wojsk rosyjskich w Polsce (wrzesień–październik 1697)	23
Monika Jusupović, Działalność Adama Kazimierza Czartoryskiego na początku Sejmu Czteroletniego	43
Richard Butterwick, Jak nie doszło do schizmy. Rzeczpospolita a Stolica Apostolska w czasie Sejmu Czteroletniego	73
Anna Grześkowiak-Krwawicz, Sensacja — informacja — komentarz. Londyńska prasa informacyjna o polskich „rewolucjach” 1791 r.	91

ARTYKUŁY RECENZYJNE I RECENZJE

Jacek Wijaczka, Procesy o czary w Polsce w epoce wczesnonowożytnej	113
Jacek Burdowicz-Nowicki, Zofia Zielińska, Extra limites. „Interes WM Pana wspomniałem Królowi JMci...”. Listy Jana Jerzego Przebendowskiego podskarbiego wielkiego koronnego do Adama Mikołaja Sieniawskiego wojewody bełskiego i hetmana wielkiego koronnego z lat 1704-1725, oprac. A. Perłakowski	127

*

S. Stachowski, Słownik historyczny turcyzmów w języku polskim — Natalia Królikowska	145
Inwentarz osobowy do tomów I-IX Volumina legum, oprac. M. Woliński — Ewa Zielińska	147
R. Fuka a, Slezsko. Neznámá země Koruny české. Knížecí a stavovské Slezsko do roku 1740 — Bogusław Czechowicz	151
Litauen und Ruthenien. Studien zu einer transkulturellen Kommunikationsregion (15.-18. Jahrhundert). Lithuania and Ruthenia. Studies of a Transcultural Communication Zone (15th-18th Centuries), red. S. Rohdewald, D. Frick, S. Wiederkehr — Andrzej Janeczek	155
M. Bogucka, Człowiek i świat. Studia z dziejów kultury i mentalności XV-XVIII w. — Jerzy Dygdała	161
K. Narojczyk, Sund. Pakiet badawczy. Research package Sound — Konrad Wnęk	166
A. Drązkowska, Odzież dziecięca w Polsce w XVII i XVIII wieku — Anna Sieradzka	170
G. Ryżewski, Ród Chreptowiczów herbu Odrowąż. Dobra i kariery Chreptowiczów w Wielkim Księstwie Litewskim w XV-XVIII wieku; K. Tracki, Ostatni kanclerz litewski. Joachim Litawor Chreptowicz w okresie sejmu Czteroletniego 1788-1792 — Monika Jusupović	174
W. Szfrański, Kodeks Stanisława Augusta — Wojciech Organiściak	185
J. Michalski, Studia historyczne z XVIII i XIX wieku — Jerzy Dygdała	188
I. Lancmanis, Libau. Eine baltische Hafenstadt zwischen Barock und Klassizismus — Henryk Rietz	193
H. Büschel, Untertanenliebe. Der Kult um deutsche Monarchen 1770-1830 — Martin Kohlrausch	197

IN MEMORIAM

Anna Radziwiłł (26 VII 1939–22 I 2009) — Zofia Teresa Kozłowska	199
Paul Stauffer (7 IV 1930–18 X 2008) — Marek Andrzejewski	203
Stanisław Trawkowski (9 X 1920–24 XI 2008) — Stanisław Bylina	204
Paweł Wieczorkiewicz (2 VII 1948–23 III 2009) — Jerzy Eisler	207
Józef Zając (13 XII 1945–23 VIII 2008) — Przemysław Wojciechowski, Jerzy Dygdała	209

LISTY DO REDAKCJI

List do redakcji. Stankiewicz — Maria Czeppe	213
--	-----

KOMUNIKATY

Komunikat Komisji Stypendialnej Funduszu im. Jana i Suzanne Brzękowskich	215
---	-----

CONTENTS

Andrzej Dziubiński, The Escapes of Polish and Ruthenian Galley Slaves from Turkish Servitude in the First Half of the Seventeenth Century	5
Jacek Burdowicz-Nowicki, First Diplomatic Negotiations between Peter I and Augustus II — the Efforts of Christophe Dietrich von Bose at the Great Muscovy Mission Aimed at a Russian Military Intervention in Poland (September–October 1697)	23
Monika Jusupović, The Activity of Adam Kazimierz Czartoryski at the Beginning of the Four Years' Sejm	43
Richard Butterwick, How was a schism avoided? The Polish–Lithuanian Commonwealth and the Holy See during the Four Years' Sejm	73
Anna Grześkowiak-Krwawicz, Sensation — Information — Commentary. The London Information Press and the Polish “Revolutions” of 1791	91
CRITICAL ARTICLES — REVIEWS	113
IN MEMORIAM	199
LETTERS TO THE EDITOR	213
ANNOUNCEMENTS	215

WYKAZ SKRÓTÓW

AAN	— Archiwum Akt Nowych w Warszawie
AGAD	— Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie
AGZ	— Akta grodzkie i ziemskie z czasów Rzeczypospolitej Polskiej z archiwum tak zwanego bernardyńskiego we Lwowie
AP	— Archiwum Państwowe
APH	— „Acta Poloniae Historica”
ASWK	— Akta sejmikowe województwa krakowskiego
ASWP	— Akta sejmikowe województw poznańskiego i kaliskiego
BC	— Biblioteka Muzeum Narodowego im. Czartoryskich w Krakowie
BJ	— Biblioteka Jagiellońska w Krakowie
BK	— Biblioteka Polskiej Akademii Nauk w Kórniku
BN	— Biblioteka Narodowa w Warszawie
BO	— Biblioteka Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu
BPAU-PANKr	— Biblioteka Naukowa Polskiej Akademii Umiejętności i Polskiej Akademii Nauk w Krakowie
BR	— Biblioteka Publiczna im. Edwarda Raczyńskiego w Poznaniu
CAW	— Centralne Archiwum Wojskowe
CDS	— <i>Codex diplomaticus nec non epistolaris Silesiae</i> , Wrocław 1956–1964
CPH	— „Czasopismo Prawno-Historyczne”
DN	— „Dzieje Najnowsze”
KDKK	— <i>Kodeks dyplomatyczny Katedry Krakowskiej</i> , Kraków 1874–1883
KDM	— <i>Kodeks dyplomatyczny Małopolski</i> , Kraków 1876–1905
KDMaz	— <i>Codex diplomaticus et commemorationum Masoviae generalis</i> , Warszawa 1919
KDP	— <i>Kodeks dyplomatyczny Polski</i> , Warszawa 1847–1887
KDW	— <i>Kodeks dyplomatyczny Wielkopolski</i> , Poznań 1877 nn.
KH	— „Kwartalnik Historyczny”
KHKM	— „Kwartalnik Historii Kultury Materialnej”
MGH	— <i>Monumenta Germaniae Historica</i>
MGH SrG	— <i>Monumenta Germaniae Historica, Scriptores rerum Germanicarum</i>
MGH SS	— <i>Monumenta Germaniae Historica, Scriptores</i>
MK	— <i>Metryka Koronna</i>
MPH	— <i>Monumenta Poloniae Historica</i>
mps	— maszynopis
n.	— i następna
nn.	— i następne
OiRwP	— „Odrodzenie i Reformacja w Polsce”
op. cit.	— opus citatum
PH	— „Przegląd Historyczny”
PL	— <i>Patrologiae cursus completus. Series Latina</i> , Paris 1878–1890
por.	— porównaj
przyp.	— przypis
PSB	— <i>Polski Słownik Biograficzny</i>
RDSG	— „Roczniki Dziejów Społecznych i Gospodarczych”

red.	— redaktor, redakcja
RH	— „Roczniki Historyczne”
rkp.	— rękopis
RWHF PAU	— „Rozprawy i Sprawozdania z Posiedzeń Wydziału Historyczno-Filozoficznego Akademii Umiejętności”, Kraków 1874–1891
	— „Rozprawy Akademii Umiejętności. Wydział Historyczno-Filozoficzny”, Kraków 1891–1918
	— „Rozprawy Polskiej Akademii Umiejętności. Wydział Historyczno-Filozoficzny”, Kraków 1921
	— „Rozprawy — Polska Akademia Umiejętności. Wydział Historyczno-Filozoficzny”, Kraków 1921–1928/1929
	— „Rozprawy Wydziału Historyczno-Filozoficznego — Polska Akademia Umiejętności”, Kraków 1928/1929–1952
	— <i>Rozprawy Wydziału Historyczno-Filozoficznego — Polska Akademia Umiejętności</i> , Kraków 1992–
SDRE	— „Studia z Dziejów Rosji i Europy Środkowo-Wschodniej”
SGKP	— <i>Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich</i>
SH	— „Studia Historyczne”
SIRIO	— <i>Sbornik Imperatorskogo Russkogo Istoričeskogo Obščestva</i>
Sobótka	— „Śląski Kwartalnik Historyczny «Sobótka»”
SPPP	— <i>Starodawne Prawa Polskiego Pomniki</i>
SSS	— <i>Słownik Starożytności Słowiańskich</i>
St. Źr.	— „Studia Źródłoznawcze”
sygn.	— sygnatura
VL	— <i>Volumina Legum</i>
wyd.	— wydanie, wydał
z.	— zeszyt
ZH	— „Zapiski Historyczne”
zob.	— zobacz

TRANSLITERACJA SŁOWIAŃSKICH ALFABETÓW CYRYLICKICH

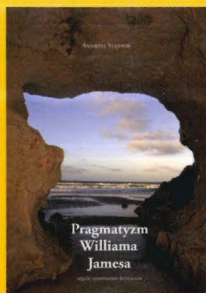
Nr	Litera alfabetu cyrylic- kiego	Trans- literacja	Język*	Nr	Litera alfabetu cyrylic- kiego	Trans- literacja	Język
1	А а	A a	b bu m r s u	27	Р р	R r	b bu m r s u
2	Б б	B b	b bu m r s u	28	С с	S s	b bu m r s u
3	В в	V v	b bu m r s u	29	Т т	T t	b bu m r s u
4	Г г	G g	b bu m r s u	30	Њ њ	Ć ć	s
5	Д д	Đ đ	b bu m r s u	31	Ќ к	Ķ ķ	m
6	Ђ ј	Đ đ	s	32	У у	U u	b bu m r s u
7	Ѓ г	Ġ ġ	m	33	Ў ў	Ŭ ŭ	b
8	Е е	E e	b bu m r s u	34	Ф ф	F f	b bu m r s u
9	Ё ё	Ë ë	b r	35	Х х	H h	b bu m r s u
10	Є є	Ê ê	u	36	Ц ц	C c	b bu m r s u
11	Ж ж	Ž ž	b bu m r s u	37	Ч ч	Č č	b bu m r s u
12	З з	Z z	b bu m r s u	38	Џ џ	Ď ě	m s
13	С с	Ž ž	m	39	Ш ш	Š š	b bu m r s u
14	И и	I i	b** bu m r s u	40	Щ щ	Ŝ ŝ	bu r u
15	І і	Ì ì	b r** u	41	Ъ ъ	“ ”	b** bu r
16	Ї ї	Ï ï	u	42	Ы ы	Y y	b r u**
17	Ј ј	Ǧ ǧ	m s	43	Ь ь	‘ ’	b bu r u
18	Й й	J j	b bu r u	44	Э э	È è	b r
19	К к	K k	b bu m r s u	45	Ю ю	Û û	b bu r u
20	Л л	L l	b bu m r s u	46	Я я	Â â	b bu r u
21	Љ љ	Ĺ ĺ	m s	47	’ ’	’ ’	b bu m r s u
22	М м	M m	b bu m r s u	48	Ѓ г	Ġ ġ	b** u**
23	Н н	N n	b bu m r s u	49	Њ њ	Ć ć	b** r** u**
24	Њ њ	Ŋ ŋ	m s	50	Ѓ г	Ġ ġ	bu**
25	О о	O o	b bu m r s u	51	Ө ө	Ɔ ɔ	r**
26	П п	P p	b bu m r s u	52	Ү ү	Û û	r**

* Oznaczenia języków: b — białoruski, bu — bułgarski, m — macedoński, r — rosyjski, s — serbsko-chorwacki, u — ukraiński.

** Występuje w dawnej pisowni.

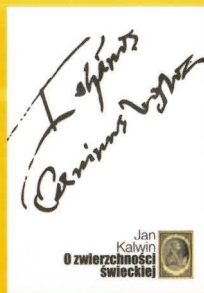
Wydawnictwo Naukowe Semper®

przedstawia:

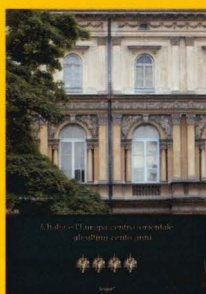
Andrzej Sępnik

„Pragmatyzm Williama Jamesa. Ujęcie systemowo-krytyczne”

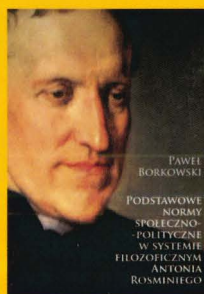
Jan Kalwin

„O zwierczoności świeckiej”

„L'Italia e l'Europa centralo-orientale

– gli ultimi cento anni”

Paweł Borkowski

„Podstawowe normy społeczno-polityczne w systemie filozoficznym Antonia Rosminiego”

Zapraszamy do naszego sklepu internetowego:

sklep.semper.pl

ISSN 0023-5903

9 770023 590901

09 >

